

พุทธปรัชญาเถรวาท

Theravada Buddhist Philosophy

ตอบคำถามท้ายบทหนังสือเรียน

วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

เฉลยแนวคำตอบคำถามท้ายบทที่ ๓: พื้นฐานพุทธปรัชญาเถรวาท

๑.ความหมายของพุทธปรัชญา: คือระบบการคิดวิเคราะห์หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยเหตุผล เพื่อหาความจริงเกี่ยวกับโลกและชีวิต โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือการดับทุกข์

๒.ขอบเขตการศึกษา: ครอบคลุมความจริง ๓ ด้านคือ อภิปรัชญา (ความจริงสูงสุด), ญาณวิทยา (บ่อเกิดความรู้) และคุณวิทยา (จริยศาสตร์และสุนทรียศาสตร์)

๓.สาเหตุการแตกนิกาย: เกิดจากการมีความเห็นต่างในการตีความพระธรรมวินัย โดยเฉพาะเรื่อง "วัตถุ ๑๐ ประการ" (ศีลเล็กน้อย) ในคราวสังคายนาครั้งที่ ๒

๔.พุทธปรัชญาปฏิเสธแนวคิดเก่า: ปฏิเสธเรื่อง "อัตตา" (ตัวตนถาวร) ของปรัชญาอินเดียเดิม และเสนอหลัก "อนัตตา" (ความไม่มีตัวตนที่เที่ยงแท้) แทน

๕.ความสัมพันธ์กับพระไตรปิฎก: พระไตรปิฎกคือคัมภีร์แม่บทที่รวบรวมหลักพุทธปรัชญาไว้ โดยเฉพาะในส่วนพระอภิธรรมที่อธิบายสภาวธรรมล้วนๆ

เฉลยแนวคำตอบคำถามท้ายบทที่ ๔: อภิปรัชญาในพุทธปรัชญาเถรวาท

๑.อภิปรัชญา vs ศาสนา: อภิปรัชญาเน้นการใช้เหตุผลเชิงทฤษฎีเพื่อหาความจริง ส่วนศาสนาเน้นศรัทธาและข้อปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้น

๒.แนวคิดที่ใกล้เคียงที่สุด: ใกล้เคียงกับ "เหตุผลนิยม" และ "สัจนิยม" เพราะยอมรับสิ่งที่มีอยู่จริงตามกฎแห่งเหตุปัจจัย

๓.อพยากตปัญหา: คือปัญหาที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงตอบ (เช่น โลกเที่ยงหรือไม่) เพราะไม่ช่วยให้พ้นทุกข์และไม่นำไปสู่พระนิพพาน

๔.จิต เจตสิก รูป นิพพาน: จิตคือธรรมชาติที่รู้อารมณ์, เจตสิกคือสิ่งที่เกิดร่วมและปรุงแต่งจิต, รูปคือสภาวะที่แตกสลายได้, นิพพานคือสภาวะที่ดับกิเลสสิ้นเชิง

๕.ความแตกต่างตะวันตก vs พุทธ: ตะวันตกมักเน้นการหาคำตอบเพื่อความรู้อย่างทฤษฎี แต่พุทธเน้นอภิปรัชญาที่นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการดับทุกข์

เฉลยแนวคำตอบคำถามท้ายบทที่ ๕: ญาณวิทยาในพุทธปรัชญาเถรวาท

๑. **ญาณวิทยา:** คือทฤษฎีความรู้ที่ศึกษาเรื่องบ่อเกิด ขอบเขต และเกณฑ์การตัดสินความถูกต้องของความรู้
๒. **บ่อเกิดความรู้:** ในทางพุทธมาจาก ๓ ทางคือ ประสาทสัมผัส (อายตนะ), การใช้ตรรกะเหตุผล (อนุमान) และการรู้แจ้งทางจิต (ญาณ)
๓. **ทฤษฎีปัญญา ๓:** ประกอบด้วย สุตมยปัญญา (จากการฟัง/เรียน), จินตามยปัญญา (จากการคิด), และภาวนามยปัญญา (จากการฝึกฝนปฏิบัติ)
๔. **ประเภทของความรู้:** แบ่งเป็น สัมมตัสัจจะ (ความจริงระดับโลกสมมติ) และ ปรมัตถสัจจะ (ความจริงแท้แน่นอนของสภาวะธรรม)
๕. **ความสัมพันธ์กับอภิปรัชญา:** อภิปรัชญาบอกว่าความจริงคืออะไร ส่วนญาณวิทยาคือวิธีการที่ทำให้เราเข้าถึงความจริงนั้น

เฉลยแนวคำตอบคำถามประจำบทที่ ๖: จริยศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาท

๑. **พุทธจริยศาสตร์:** คือหลักการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อเป้าหมายคือความดีงามและความพ้นทุกข์
๒. **หลักตัดสินพฤติกรรม:** ใช้หลัก "เจตนา" เป็นตัวตัดสินหลัก (กุศลหรืออกุศล) และพิจารณาว่าส่งผลเบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่นหรือไม่
๓. **คุณธรรม vs จริยธรรม:** คุณธรรมคือสภาวะความดีภายในจิตใจ ส่วนจริยธรรมคือระเบียบการแสดงออกทางกายและวาจา

๔.ทฤษฎีทางสายกลาง: คือพุทธจริยศาสตร์ที่หลีกเลี่ยงความสุดโต่ง ๒ ทาง (กามสุขัลลิกานุโยค และ อัตตกิลมณานุโยค) มุ่งเน้นมรรคมืองค์ ๘

๕.การประยุกต์ใช้: เช่น การรักษาศีล ๕ เป็นพื้นฐาน และการใช้อริยสัจ ๔ ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน

เฉลยแนวคำตอบคำถามท้ายบทที่ ๗: สุนทรียศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาท

๑.ความหมาย: คือความงามที่เกิดจากความสะอาด สว่าง และสงบของจิตใจ ที่เข้าถึงความจริงของธรรม

๒.ความงาม ๒ ระดับ: ระดับสมมติ (ความสวยงามทางศิลปะหรือวัตถุ) และ ระดับปรมาตถ์ (ความงามของจิตที่บริสุทธิ์จากกิเลส)

๓.เกณฑ์ตัดสินความงาม: ความงามที่แท้จริงต้องโน้มนำจิตไปสู่กุศลและ ปัญญา ไม่ใช่กระตุ้นค้นหาความต้องการ

๔.งาม ๓ ระยะ: คือ งามในเบื้องต้น (ศีล), งามในท่ามกลาง (สมาธิ), และ งามในที่สุด (ปัญญา)

เฉลยแนวคำตอบคำถามท้ายบทที่ ๘: พุทธปรัชญาการเมือง

๑.ปรัชญาการเมืองพุทธ: มองว่าการเมืองเกิดจากความจำเป็นของสังคม ที่ต้องมีระเบียบเพื่อลดความขัดแย้ง (แนวคิดเรื่องสัญญาประชาคมในอัคคัณณสูตร)

๒.ลักษณะผู้ปกครอง: ต้องมีธรรมะเป็นหลักในการปกครอง เช่น
ทศพิธราชธรรม (ธรรม ๑๐ ประการของผู้ปกครอง)

๓.พุทธศาสนากับประชาธิปไตย: มีส่วนที่สอดคล้องกันมากในเรื่องความ
เสมอภาค สิทธิเสรีภาพ และการใช้มติเอกฉันท์หรือเสียงข้างมากในสังฆกรรม

๔.เกณฑ์ตัดสินการเมืองที่ดี: คือการปกครองที่ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกัน
อย่างสงบสุขและเอื้อต่อการพัฒนาปัญญาของประชาชน

.....